

ks. dr Grzegorz Noszczyk

Akcja Katolicka w listach pasterskich pierwszego Biskupa Sosnowieckiego

W niedługim czasie po historycznej wizycie polskich biskupów *ad limina apostolorum* z roku 1993 – historycznej, bo pierwszej po przełomowych wydarzeniach 1989 roku, które zmieniły ówczesne oblicze Polski, Europy i świata - pierwszy Biskup Sosnowiecki dr Adam Śmigielski SDB, odpowiadając na wezwanie Ojca Świętego Jana Pawła II, 14 października 1995 roku – jako jeden z pierwszych biskupów diecezjalnych w Polsce - erygował Akcję Katolicką Diecezji Sosnowieckiej. Choć nowy etap historii Polski bez wątpienia stawiał przed Kościołem nowe zadania i nowe wyzwania na polu ewangelizacji, to z perspektywy jedenastu lat istnienia stowarzyszenia decyzja ta jawi się jako śmiała i – jak na ówczesny czas – nowatorska. Powołana do istnienia Akcja Katolicka nie posiadała jeszcze wówczas ani struktur krajowych, ani nawet ogólnej koncepcji dotyczącej form działania stowarzyszenia, o statucie już nie wspominając. Mimo to, Biskup Sosnowiecki w dekrecie z dnia 14 października 1995 roku napisał: „U progu trzeciego tysiąclecia chrześcijaństwa nieprzerwanie realizujemy misyjny nakaz Chrystusa: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody,.. (Mt. 28,19) Katechizm Kościoła Katolickiego uczy nas, jak realizować tę powszechną prawdę. Pan nasz , Jezus Chrystus pełni swe dzieło nie tylko przez hierarchię Kościoła, ale także przez katolików świeckich, którzy aktywnie włączają się w ewangelizację i dają świadectwo o Bogu słowem i przykładem życia (KKK 904-905). Od prawie stu lat działalność laikatu w Kościele Powszechnym najpełniej wyraża się poprzez urząd katolików świeckich, działających w ramach Akcji Katolickiej. Ojcowie Soboru Watykańskiego II w Dekrecie o działalności misyjnej Kościoła zapisali, iż „... do rozwoju wspólnoty chrześcijańskiej konieczne są różne urzędy; powoływane przez Boga spośród wiernych (...). Zalicza się do nich urząd kapłanów, diakonów (...) oraz Akcję Katolicką.” (Sobór Watykański II, *Ad gentes divinitus*. nr 15). Dostrzegając i w naszym Kościele Sosnowieckim stałą konieczność doskonalenia się na drodze ku zbawieniu ustanawiam, stosownie do kan. 298 - 329 KPK, z dniem 14 października 1995 r. Akcję Katolicką Diecezji Sosnowieckiej oraz Instytut Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Jednocześnie

mianuję wszystkich księży proboszczów i administratorów parafii Asystentami Parafialnej Akcji Katolickiej, polecając te urzędy Maryi Matce Kościoła oraz patronom naszej diecezji św. Bratu Albertowi i św. Rafałowi Kalinowskiemu”¹. Dekret ten był odpowiedzią na słowa Jana Pawła II, które papież wypowiedział w swym przemówieniu do biskupów polskich przebywających z wizytą u progów apostoelskich w 1993 roku. Ojciec Święty przypomniał wówczas, że w Kościele „wybiła godzina laikatu”². Wierni świeccy powinni zatem zająć w nim to miejsce, które przysługuje im na mocy sakramentów chrztu i bierzmowania. Właściwie uformowani, powinni poczuć się podmiotami w życiu Kościoła, włączając się aktywnie w misję podstawowej struktury duszpasterskiej, jaką jest parafia. Aby jednak, te prawdy mogły być zrealizowane w praktyce potrzebne są zmiany w relacjach duchowny – świecki, konieczna jest umiejętność współpracy, wypracowanie postawy dialogu, służby i obustronnego zaufania. W tym kontekście konieczna okazuje się również właściwa formacja laikatu zrzeszonego w stowarzyszeniu. Dokonuje się ona zarówno w podstawowej strukturze duszpasterskiej, jaką jest parafia, jak i na szczeblu diecezjalnym poprzez działalność formacyjną i wydawniczą prowadzoną przez Instytut Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Nadrzędną jednak rolę w tej formacji stanowi nauczanie Biskupa Sosnowieckiego, który począwszy od 1995 r. przed każdą, obchodzoną pod jego przewodnictwem w katedrze sosnowieckiej, rocznicą powstania stowarzyszenia kieruje do wszystkich wiernych specjalny list pasterski poświęcony w całości Akcji Katolickiej.

Przypomnienie i bliższe poznanie treści owego nauczania da nam okazję do nowego spojrzenia na działalność odrodzonej Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, pozwoli również na pełniejsze poznanie wkładu Biskupa Sosnowieckiego w programowanie i realizację zadań stojących przed stowarzyszeniem.

W latach 1995 – 2006 Biskup Sosnowiecki wystosował dziewięć listów pasterskich oraz trzy komunikaty w całości poświęcone Akcji Katolickiej oraz sześć listów pasterskich, których tematem były dzieła stowarzyszenia. W sumie daje to liczbę 18 dokumentów. W niniejszym opracowaniu listy te ukazane zostaną nie

¹ Dekret Biskupa Sosnowieckiego erygujący Akcję Katolicką Diecezji Sosnowieckiej oraz Instytut Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, w: Zeszyty Pastoralne Instytutu Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Niedziela Akcji Katolickiej, 1(1995), s. 11.

² Jan Paweł II, Przemówienie do biskupów polskich z okazji wizyty „ad limina apostolorum” w dniu 12 stycznia 1993 r., w: Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej 67(1993) nr 4-5, s. 119.

w chronologicznym, a tematycznym ich porządku. Umożliwi to ich bardziej zwięzłą i przez to przejrzystą prezentację.

1. Do kapłanów i świeckich

Interesujące wydaje się już samo precyzyjne określenie adresatów listów pasterskich, wśród których Autor wymienia zwykle kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całą wspólnotę diecezjalną. Biorąc pod uwagę charakter stowarzyszenia, którego nadrzędnym celem jest bezpośrednia współpraca świeckich z hierarchią Kościoła, to odwołanie w samym adresie listów do kapłanów i członków Akcji Katolickiej posiada swoje zasadnicze znaczenie. Hierarchia kościelna spełnia bowiem szczególną rolę w procesie formacji laikatu, zaś katolicy świeccy wypracowują – zgodnie ze swoim powołaniem – różne formy praktykowania wiary, w zależności od konkretnych, lokalnych uwarunkowań. Biskup Sosnowiecki upatruje zatem w Akcji Katolickiej szansę na rozpoczęcie nowej jakości współpracy kapłanów z katolikami świeckimi w dobrze rozumianym duchu wspólnoty, który nie zamazuje jednak właściwych poszczególnym członkom zadań i hierarchicznej natury Kościoła. Autor analizowanych dokumentów daje temu wyraz już w pierwszym liście pasterskim, gdzie pisze: „mając świadomość wspólnej odpowiedzialności za Kościół, trzeba nam stawiać przed sobą nowe zadania, by coraz lepiej realizować nakaz Jezusa Chrystusa: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody...” (Mt. 28, 18). Słowa te wypełniamy, podejmując trud nowej ewangelizacji poprzez ściślejszą niż dotychczas współpracę hierarchii Kościoła z (...) rzeszą wiernych świeckich naszej diecezji”³. Zwracanie się do całej wspólnoty diecezjalnej pełnić ma rolę popularyzacji stowarzyszenia wśród wiernych, którzy nie zaangażowali się dotąd w działalność apostolską świeckich. Szczególne słowa wezwania laikatu do zaangażowania się w prace ruchów i stowarzyszeń katolickich, których celem jest tworzenie podmiotowości Kościoła znajdują się zresztą we wszystkich analizowanych listach pasterskich.

Tematykę podejmowaną przez Bp. Adama Śmigielskiego w listach na temat Akcji Katolickiej podzielić można na trzy główne nurty. Pierwszy z nich dotyczy

³ List pasterski Biskupa Sosnowieckiego na temat Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Wszyscy jesteśmy posłani, w: Zeszyty Pastoralne Instytutu Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Niedziela Akcji Katolickiej, dz. cyt., s. 12.

duchowej i teologicznej formacji laikatu, drugi formacji religijnej i społecznej stowarzyszenia, trzeci zaś, to apele o włączenie się w dzieła Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej szerokiej rzeszy wiernych świeckich nie zawiązanych bezpośrednio z Akcją Katolicką.

2. Duchowa i teologiczna formacja laikatu

„Wierzyć sercem, świadczyć życiem o Chrystusie w Kościele”⁴, to tytuł listu pasterskiego w pierwszą rocznicę erygowania Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Motywem przewodnim listu jest parafia jako pierwsza i podstawowa wspólnota ewangelizacyjna w Kościele. Autor pisze, że „wśród wielu określeń parafii, zarówno o charakterze doktrynalnym, jak i pastoralnym, na pierwsze miejsce - zgodnie z nauczaniem Jana Pawła II - wysuwa się definicja parafii jako „communio”, czyli wspólnoty. Parafia bowiem „nigdy nie jest po prostu strukturą, terytorium, budynkiem, ale raczej rodziną Bożą braci ożywionych duchem jedności (...), domem rodzinnym braterskim i gościnnym, (...) wspólnotą wiernych” (Jan Paweł II, *Christifideles laici*. nr 26). Stąd też jest ona w swej najgłębszej naturze teologicznej wspólnotą wiary, nadziei i miłości. Jest wspólnotą budującą się nieustannie, promieniującą na całość życia społecznego, w którym jest zanurzona. W Adhortacji *Christifideles laici* czytamy: „Jako Kościół postawiony wśród ludzi, parafia żyje i działa głęboko włączona w ludzkie społeczności, solidarna z ich dążeniami i dramatami. (...) Parafia jest w stanie zaspokoić (każde) pragnienie, gdy przy czynnym udziale świeckich pozostaje wierna swojemu powołaniu i misji bycia w świecie <miejscem> zjednoczenia wiernych, a zarazem <znakiem> i <narzędziem> powołania wszystkich ludzi do życia w komunii.” (Jan Paweł II, *Christifideles laici*. nr 27). Parafia jest zatem tym miejscem, które, jak mówi soborowy Dekret o apostołstwie świeckich, „dostarcza naocznego przykładu apostołstwa wspólnotowego, gromadząc w jedno wszelkie występujące w jej obrębie różnorakie właściwości ludzkie i wszczepiając je w powszechność Kościoła”. (Sobór Watykański II, *Apostolicam Actuositatem*. nr 10). Jeśli zatem Akcja Katolicka ma być podstawowym narzędziem nowej ewangelizacji, to parafia winna stać się żyzną glebą do zaszczepiania Akcji Katolickiej. Skoro zaś parafia jest żywym przykładem apostołstwa zespołowego - co

⁴ List pasterski Biskupa Sosnowieckiego z okazji pierwszej rocznicy erygowania Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, w: *Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne* 10-12(1996), s. 218 - 221.

stanowi specyfikę tego urzędu wiernych świeckich - to w konsekwencji parafia staje się niejako „małą ojczyzną” Akcji Katolickiej i nie może się bez niej obejść, gdyż to Akcja Katolicka właśnie stanowi główny trzon parafialnego apostołstwa i to ona ma stworzyć w parafiach wiernym możliwość przejścia od jedności w Eucharystii do spotkania społecznego”⁵. Wskazując na rolę i zadania Akcji Katolickiej w parafii Biskup zwraca uwagę na fakt, że Kościół prowadząc ludzi ku zbawieniu sprawuje swą posługę w konkretnej rzeczywistości ziemskiej, która implikuje wiele różnorodnych zagrożeń. W Akcji Katolickiej upatruje Pasterz Kościoła Sosnowieckiego siłę, która może przeciwstawić się współczesnym niebezpieczeństwom ze strony społeczeństwa, nie zostawiającego miejsca dla Boga. Zwraca również uwagę, że umiejętnie kierowana Akcja Katolicka w parafiach może zapobiec zmniejszaniu się liczby praktykujących wiernych, może pomóc w rozwiązaniu najbardziej palących problemów społecznych środowiska, stanowiących wyzwanie dla chrześcijańskiego sumienia, może zahamować rozwój sekt i grup pseudoreligijnych, do których niejednokrotnie uciekają dzieci i młodzież. W drugim roku pracy stowarzyszenia Biskup – obok nadal prowadzonej formacji liderów, która dokonuje się za pośrednictwem Studium Społeczno – Pastoralnego Instytutu Akcji Katolickiej w Sosnowcu – nakazuje zwrócenie szczególnej uwagi na tworzenie Parafialnych Oddziałów Akcji Katolickiej, „by każdy wierny w naszej diecezjalnej wspólnoty stał się autentycznym świadkiem Jezusa Chrystusa i żył duchowością Akcji Katolickiej ujętą w słowa: „wierzyć sercem, świadczyć życiem o Chrystusie w Kościele”⁶.

Rok 1999, to czas bezpośredniego przygotowania Kościoła do obchodów Wielkiego Jubileuszu. Zatem i list pasterski Biskupa Sosnowieckiego poświęcony Akcji Katolickiej – jak każdego roku – podsumowujący dotychczasową pracę stowarzyszenia i wyznaczający zadania na najbliższy czas szczególny nacisk kładzie na duchową formację członków urzędu katolików świeckich. „Akcja Katolicka jest strukturą religijną i dlatego jej zasadniczym celem jest formacja duchowa, moralna i intelektualna katolików świeckich. Cel ten osiągnąć jest poprzez poznawanie ewangelicznych prawd wiary i realizowanie ich w codziennym życiu. Ważnym zadaniem dla członków stowarzyszenia jest świadome uczestnictwo we wszystkich sferach życia publicznego, realizacja społecznego wymiaru wiary i społecznego

⁵ Tamże, s. 219.

⁶ Tamże, s. 220.

obywatelstwa Kościoła, a także oddziaływanie na bliskie im środowiska, zwłaszcza te, związane z miejscem pracy, dokąd nie zawsze mogą dotrzeć kapłani.

Członkowie Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej w czasie przygotowującym nasz Kościół do Wielkiego Jubileuszu Roku 2000 winni osiągać swe cele poprzez codzienną lekturę Pisma Świętego, pogłębianie znajomości nauki społecznej Kościoła, zarówno podczas studiów w Instytucie Akcji Katolickiej, jak i w czasie stałych spotkań formacyjnych w swych Parafialnych Oddziałach⁷. W liście Biskup zwraca również uwagę na konieczność ożywiania liturgii poprzez wyznaczenie w każdym tygodniu jednej niedzielnej Mszy Świętej, w której członkowie stowarzyszenia biorą czynny udział.

Nowa ewangelizacja u progu Trzeciego Tysiąclecia stała się lejtmotywem zarówno kolejnego listu pasterskiego w roku 2000, jak i hasłem przewodnim I Kongresu Apostolstwa Świeckich, organizowanego przez Akcję Katolicką Diecezji Sosnowieckiej na polecenie Bp. Adama Śmigielskiego. „Kościół to wspólnota, w której istnieje bogactwo różnic i dopełniania się powołań, urzędów, służb, darów i odpowiedzialności. Biskupi, kapłani, zakonnicy i zakonnice oraz wierni świeccy, mimo różnych zadań szczegółowych, pełnią tę samą misję powierzoną Kościołowi przez Jezusa Chrystusa. Jako chrześcijanie, uczestniczymy bowiem przez chrzest w potrójnym urzędzie Zbawiciela - kapłańskim, prorockim i królewskim⁸. Biskup rozwija tę myśl pisząc, że urząd kapłański zobowiązuje do ofiarowania Bogu duchowego kultu i autentycznej świętości. Urząd prorocki wymaga powołania do głoszenia Ewangelii słowem i świadectwem życia. Wreszcie, uczestnicząc w urzędzie pasterskim Chrystusa należy budować Królestwo Boże w świecie. Wątek ten rozwija Biskup Sosnowiecki w kolejnym swym liście pasterskim z 2001 r. zatytułowanym „Chrystus nadzieją przyszłości”. Autor pisze między innymi: „w Jezusie Chrystusie kryją się wielkie wartości humanistyczne dla człowieka współczesnego, którego charakteryzują dwie skrajne postawy wobec świata. Pierwszą określa się jako pozbawioną krytycyzmu otwartość na wszystko co współczesne, drugą zaś, jako postawę pełną pesymizmu traktującą świat jak strukturalny i ideowy błąd, a nawet grzech. Tymczasem świadomy siebie człowiek, tym bardziej człowiek wierzący

⁷ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej w trzecim roku przygotowań do Wielkiego Jubileuszu roku 2000, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 10-12(1999), s. 313.

⁸ Nowa Ewangelizacja u progu trzeciego tysiąclecia. List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego, Niedziela Tygodnik Katolicki. Niedziela Sosnowiecka 47(2000), s. 17.

i członek Akcji Katolickiej nie powinien ulegać żadnej z tych postaw. Winien się raczej charakteryzować wielką otwartością na oczekiwania i wyzwania apostołskie dzisiejszych czasów. Aby taką postawę w sobie ukształtować trzeba przede wszystkim chcieć i potrafić rozpoznawać znaki czasu, obiektywnie poznawać współczesny świat po to, by móc go przemieniać. Taki jest bowiem sens istnienia Akcji Katolickiej, w której człowiek świecki ma okazywać się świadkiem i apostołem Chrystusa w tych środowiskach, w których szczególnie czuje się „u siebie”. Dlatego istotną cechą duchowości człowieka świeckiego jest ożywianie świata duchem Bożym, prawdą Ewangelii, wartościami i zasadami zaczerpniętymi z nauczania społecznego Kościoła”⁹. List ten został odczytany w kościołach diecezji sosnowieckiej w niedzielę poprzedzającą szóstą rocznicę powstania stowarzyszenia, ale także i przed I Kongresem Akcji Katolickiej w Polsce, który obchodzony jest pod hasłem identycznie brzmiącym, jak tytuł listu pasterskiego Sosnowieckiego Biskupa.

Na modlitwę i posługę ludzi zrzeszonych w Akcji Katolickiej zwraca uwagę Pasterz Kościoła Sosnowieckiego w liście z roku 2002. „Akcja Katolicka jest (...) miejscem kształtowania świeckich uczniów Chrystusa, którzy podejmują dzieło nowej ewangelizacji w środowiskach swego życia. Jest szkołą dla tych, którzy interesują się zasadniczo sprawami doczesnymi, zaangażowani są przede wszystkim nie w sferę „rzeczy świętych”, lecz w sferę „rzeczy doczesnych”. Sobór Watykański II uwydatnił osobowość chrześcijańską człowieka świeckiego z prawami i obowiązkami, wypływającymi z sakramentu chrztu i bierzmowania. Podkreślił, że z samego faktu bycia chrześcijaninem wypływa powołanie do doskonałości chrześcijańskiej, do świętości. Jedność z Bogiem jest niewzruszonym fundamentem Akcji Katolickiej. Jej członkowie prowadzą głęboką formację religijną, duchową i moralną. Ważne miejsce w ich życiu zajmuje modlitwa, świadome uczestnictwo w ofierze Mszy św., częste przystępowanie do sakramentów świętych, uczestnictwo w rekolekcjach i stałe przewodnictwo duchowe. Jednym słowem - życie w łączności z Bogiem, w łasce uświęcającej i stała praca nad sobą”¹⁰. Wezwanie do nieustannego wzrastania

⁹ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Chrystus nadzieją przyszłości, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 10-12(2001), s. 183.

¹⁰ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Modlitwa i posługa, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 10-12(2002), s. 155.

w wierze i konieczności pracy nad swoim życiem duchowym będzie jeszcze wielokrotnie pojawiało się w nauczaniu pasterskim Bp. Adama Śmigielskiego.

Poprzez duchowość i teologiczną formację członków stowarzyszenia można – jak się wydaje – znaleźć odpowiedź na pytanie, jakiej Akcji Katolickiej życzyłby sobie Pasterz sosnowieckiej diecezji. Otóż w 2003 roku przesłanie do Akcji Katolickiej poświęcone zostało tematowi „Kontemplować oblicze Chrystusa”. Choć list skupia uwagę na wizycie pięćdziesięcioosobowej delegacji Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej u Ojca Świętego Jana Pawła II podczas audiencji specjalnej dla Akcji Katolickiej w Polsce, Biskup zaczyna od słów: „Świątynia Boga jest święta, a wy nią jesteście” (1 Kor 3, 17) pobrzmiewa tu nadzieja dla tych, którzy przyłgnęli do oblicza Chrystusowego i nagana dla tych, którzy od niego odchodzą. Szacunek dla świątyni i wspólnoty wypełniających ją ludzi daleki jest od zwykłej – tak modnej dzisiaj i źle rozumianej – tolerancji. Winien być on raczej nieustająco budowany poprzez pogłębianie wiary i zacieśnianie więzi z Jezusem Chrystusem. Służy temu przede wszystkim życie sakramentalne, a ułatwia czynny udział w działalności grup duszpasterskich, ruchów i stowarzyszeń katolickich, wśród których poczesne miejsce w naszej diecezji zajmuje Akcja Katolicka, stawiająca przed sobą dwa podstawowe cele, jakimi są; po pierwsze kształtowanie członków stowarzyszenia w mądrości i wiedzy, w solidarności, w znajomości Ewangelii i problemów życia, po wtóre zaś - przenoszenie tych postaw, pogłębionej prawdy umocnionej modlitwą i Eucharystią na każdy dzień życia i w każde środowisko¹¹. Konsekwentnie zatem Biskup Sosnowiecki dąży do właściwego rozpoznania przez członków stowarzyszenia swych zadań i powołania do apostołstwa świeckich.

Kontynuując treści związane z teologiczną formacją laikatu Bp Adam Śmigielski wydaje w roku 2006 list pasterski zatytułowany „Ten sam na wieki”¹². Nauczanie pasterskie zawarte w treści tego listu wskazuje na eschatologiczny wymiar życia człowieka: „wiara umożliwia właściwe odczytanie tego wszystkiego, co wydaje się nie posiadać sensu, co przybiera postać chaosu i bezładu rodzącego się ze zła. Czyż jednak wizja ponownego przyjścia Jezusa Chrystusa nie pozwala nam

¹¹ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Kontemplować oblicze Chrystusa, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 10-12(2003), s. 232-233.

¹² List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Ten sam na wieki, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 10-12(2006), s. 298.

żyć słusznej nadziei na uporządkowanie historii świata?”¹³. Biskup przypomina, że „Kościół, umiając odczytywać bogactwo różnorodnych charyzmatów, daje możliwość działania i realizowania się ludzi świeckich w Akcji Katolickiej, która jest nie tylko stowarzyszeniem katolickim, ale przede wszystkim kościelnym, czyli powołanym do pełnej jedności z Kościołem hierarchicznym”¹⁴. Wydaje się, że Autor wraca niejako do myśli sprzed jedenastu lat, kiedy w szczególny sposób podkreślał jedność ludzi świeckich i hierarchii Kościoła w realizowaniu zadań apostołskich. Zamyśl duchowej i teologicznej formacji laikatu realizowany – poza nauczaniem pasterskim Biskupa Sosnowieckiego - także poprzez Studium Społeczno – Pastoralne Instytutu Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej przekłada się także na formację religijną i społeczną, co również znajduje swoją egzemplifikację w listach pasterskich Bp. Adama Śmigielskiego.

2. Formacja religijna i społeczna

Bez względu na okoliczności czasu i miejsca Kościół jest zawsze obszarem zjednoczenia ludzi z Bogiem. Konsolidacja ta może się – rzecz jasna – dokonywać poza Akcją Katolicką, ale stanowi ona również bez wątpienia tę siłę, którą trudno byłoby wyeliminować z nowej ewangelizacji bez szkody dla katolików świeckich, jest ona bowiem miejscem szczególnego rodzaju spotkania laikatu z Kościołem hierarchicznym¹⁵. Dlatego też skoro powszechnie podnosi się sprawę powołania akcji apostołskiej świeckich, wydaje się, że dotychczasowe apostołstwo charakteryzowały pewne ograniczenia. Zdanie to podziela – jak się wydaje – również Bp Adam Śmigielski, skoro w swych listach pasterskich poświęconych problematyce Akcji Katolickiej tak często zwraca uwagę na praktyczne aspekty funkcjonowania stowarzyszenia. W listach z 1996, 1997, 1999, 2002 oraz 2006 roku wiele uwagi poświęca praktycznej formie przygotowania świeckich do apostołstwa poprzez Studium Społeczno – Pastoralne Instytutu Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, wymieniając liczby moderatorów Parafialnych Oddziałów stowarzyszenia, którzy ukończyli odpowiedni półtoraroczny kurs. W sumie bowiem do końca 2006 roku Studium ukończyło 436 członków Akcji Katolickiej. Od samego też początku w listach

¹³ List Pastorski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Kontemplować oblicze Chrystusa. dz. cyt., s. 232.

¹⁴ Tamże.

¹⁵ F. Wolfram, *Katholische Aktion. Katholische Männerbewegung Österreich*, Wien 2006, s. 7.

pasterskich z okazji rocznicy reaktywowania stowarzyszenia Biskup nawiązuje do wydawanych przez Instytut „Zeszytów Pastoralnych Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej” pisząc, że stanowią one właściwy dla wspólnoty wiernych środek formacji religijnej i społecznej. W liście z roku 2006 wspomina ponadto również nowy kwartalnik Akcji Katolickiej w Sosnowcu zatytułowany „Sól Ziemi” polecając go uwadze wiernych.

W ramach religijnej i społecznej formacji członków stowarzyszenia Biskup Sosnowiecki uwrażliwia Akcją Katolicką na potrzeby innych. Już w roku 1996 Biskup dziękuję za pomoc, jaką Akcja Katolicka zorganizowała dla dzieci w Bośni: „sama formacja nie może wykluczać (...) konkretnego działania. Zgodnie z apostolską metodą pracy Akcji Katolickiej - widzieć - oceniać - działać - członkowie Akcji Katolickiej we współpracy z diecezjalną Caritas podjęli w maju br. cenne dzieło pomocy „Dzieciom Bośni”. Dzięki niezwyklej ofiarności diecezjan i zaangażowaniu Parafialnych Oddziałów Akcji Katolickiej zebrano i przekazano członkom wspólnoty parafialnej w Travniku w Bośni ponad siedem ton żywności i artykułów szkolnych. Ta piękna akcja była dla wszystkich dowodem współodpowiedzialności za Kościół Powszechny i pokazała, jak wielką siłę stanowić może wspólne działanie wszystkich jego członków”¹⁶. Jednorazowa akcja charytatywna nie mogła jednak wyczerpywać możliwości działania tkwiących w członkach stowarzyszenia, stąd – zawarty w liście pasterskim z 2002 r. – stały program pomocy bezrobotnym. Biskup pisze: „poza codzienną pracę formacyjną członkowie Akcji Katolickiej, dostrzegając wciąż pogarszającą się sytuację wielu polskich rodzin pozbawionych pracy, wraz z innymi ruchami i stowarzyszeniami katolickimi, działającymi w parafiach, rozpoczęli w maju realizację dzieła „Pomagamy dźwigać krzyż bezrobocia”. Dzieło to przynosi dziś pierwsze owoce. Dość powiedzieć, że ponad 750 rodzin z terenu Diecezji Sosnowieckiej otoczono stałą opieką materialną, 430 dzieciom dofinansowano i tym samym umożliwiono letni wypoczynek, wielu dzieciom sfinansowano obiady w szkołach oraz zakupiono podręczniki i przybory szkolne. 200 rodzinom wykupiono przepisane przez lekarzy lekarstwa. Wszystko to uczyniono dzięki miłosierdziu i ofiarności wiernych naszej diecezji”¹⁷. Do tegoż dzieła Biskup powraca również

¹⁶ List pasterski Biskupa Sosnowieckiego z okazji pierwszej rocznicy erygowania Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, dz. cyt., s. 218.

¹⁷ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Modlitwa i posługa, dz. cyt., s. 155.

w liście z 2006 r. przypominając o potrzebie kontynuowania pomocy rodzinom dotkniętym brakiem pracy¹⁸. Na konieczność niesienia podobnej pomocy Biskup zwraca uwagę w specjalnie temu tematowi poświęconych listach.

3. Dzieła Akcji Katolickiej

„Pomagamy dźwigać krzyż bezrobocia”, to nie tylko hasło przewodnie dzieła służącego kompleksowej pomocy ludziom pozbawionym pracy, ale również tytuł dwóch listów ogłoszonych w roku 2002, a poświęconych w całości temu zagadnieniu. Ciekawym wydaje się fakt, że Biskup Sosnowiecki wydaje na jedną niedzielę dwa listy, w tym jeden dla dzieci. Oba opisują podstawowe założenia dzieła. Zawierają również zaproszenie całej wspólnoty diecezjalnej na plac Jana Pawła II, gdzie świętując rocznicę Wizyty Apostolskiej Ojca Świętego w Sosnowcu Biskup uroczyście zainauguruje dzieło pomocy bezrobotnym. Z tym samym miejscem związany jest także wcześniejszy list pasterski Biskupa Sosnowieckiego z roku 2001 ogłoszony z okazji wizyty papieskiej, a poświęcony krzyżowi, który Akcja Katolicka Diecezji Sosnowieckiej – dzięki ofiarności kapłanów i całej wspólnoty diecezjalnej – postawiła dla uczczenia Jana Pawła II. Biskup zaczyna list od słów: „Wielokrotnie doświadczaliśmy miłości Ojca Świętego do ojczyzny i każdego z nas. W słowach, gestach oraz w ofiarnym znoszeniu przez Jana Pawła II trudów pielgrzymowania i cierpień fizycznych niejednokrotnie dostrzegaliśmy rysy miłości Dobrego Pasterza, który daje życie za owce swoje. Tak było i przed dwoma laty, kiedy to Ojciec Święty sam wybrał naszą młodą diecezję na miejsce spotkania z Ludem Bożym. Nawet w najśmielszych pragnieniach nie marzyliśmy o spotkaniu z Namiestnikiem Chrystusowym na zagłębiowskiej ziemi, ziemi ciężkiej ludzkiej pracy”¹⁹. Dalej, przypominając i analizując papieskie nauczanie dotyczące godności pracy ludzkiej i nieszczęścia bezrobocia Biskup kończy: „na miejscu tego historycznego wydarzenia, jakim było nasze spotkanie z Janem Pawłem II dzięki staraniom Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, modlitwom i ofiarom duchowieństwa oraz

¹⁸ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej. Ten sam na wieki, dz. cyt., s. 298.

¹⁹ List Pasterski Biskupa Sosnowieckiego do kapłanów – parafialnych asystentów kościelnych, członków Akcji Katolickiej i całej wspólnoty diecezjalnej z okazji drugiej rocznicy wizyty apostolskiej Ojca Świętego Jana Pawła II w Sosnowcu, w: Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne 4-6(2002), s. 112.

wiernych stanął Krzyż - symbol wiary, wierności i oddania Ludu Bożego Zagłębia Chrystusowi²⁰. W liście zawarte jest również zaproszenie na uroczystość poświęcenia krzyża.

4. Zakończenie

Zarówno liczba listów pasterskich Biskupa Sosnowieckiego poświęconych Akcji Katolickiej, jak i – przede wszystkim – ich bogata i różnorodna treść każe sądzić, że apostołstwu świeckich zrzeszonych w stowarzyszeniu Pasterz Kościoła Sosnowieckiego poświęca sporo uwagi. Nie bez znaczenia pozostaje zarówno formacja duchowa, jak i społeczna nie wyłączając z tego dzieł Akcji Katolickiej. Przytoczone fragmenty i analiza treści listów nie wyczerpują oczywiście całości nauczania Bp. Adama Śmigielskiego na temat Akcji Katolickiej. Poza bowiem wspomnianymi listami treść tegoż nauczania wypełniają także wstępy do wydawanych każdego roku programów duszpasterskich Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej, słowa wstępne do „Zeszytów Pastoralnych” i innych publikacji wydawanych przez Instytut Akcji Katolickiej w Sosnowcu. Ważne pozostaje również ukierunkowanie ze strony Biskupa Sosnowieckiego tematyki krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych przez Instytut w Zamku Sieleckim w Sosnowcu. W połączeniu z treściami analizowanych przez nas listów pasterskich tworzy to pełniejszy obraz wkładu Bp. Adama Śmigielskiego w kształt pracy i posługi Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej. Znaczną rolę odegrały także kazania kierowane do członków stowarzyszenia zarówno na Jasnej Górze, gdzie każdego roku Akcja Katolicka Diecezji Sosnowieckiej odbywa swe rekolekcje wielkopostne, jak i w katedrze sosnowieckiej z racji obchodzonych rocznic reaktywowania stowarzyszenia. Instytut Akcji Katolickiej Diecezji Sosnowieckiej posiada też w swoim archiwum zapisy słów kierowanych do członków stowarzyszenia podczas bezpośrednich spotkań Biskupa ze słuchaczami Studium Społeczno – Pastoralnego oraz podczas posiedzeń Rady Diecezjalnego Instytutu skupiającej Prezesów Parafialnych Oddziałów Akcji Katolickiej. Istnieje zatem cały szereg wartych głębszej jeszcze analizy innych publikacji i dotychczas nie ogłoszonych drukiem przemówień mieszczących się w ramach nauczania Biskupa

²⁰ Tamże.

Sosnowieckiego na temat Akcji Katolickiej. I one przecież przyczyniły się do ukierunkowania prac i posługi apostołskiej wspólnoty Akcji Katolickiej.

Z przytoczonych powyżej listów pasterskich wyłania się przedstawiona przez Biskupa Sosnowieckiego koncepcja Akcji Katolickiej, jako środowiska eklezjalnie uformowanych katolików świeckich, którzy w zorganizowanej formie wraz z hierarchią Kościoła mają pomagać w ożywianiu wiary, w ukazywaniu i realizowaniu jej społecznych zadań, w wydobywaniu z niej sił, które powinny przekształcać oblicze ziemi i wzbogacać duchowość wiernych diecezji sosnowieckiej.